

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

KESKKONNAAMET

Looduskaitse tulemuslikkuse hindamine

Keskkonnaamet

Sandla hoiuala

2026

Andres Miller

PAME hindamismetoodika valmis Euroopa Liidu rahalisel toetusel tehnilise abi rahastamisvahendi kaudu ja koostöös Euroopa Komisjoni struktuurireformide toetamise peadirektoraadiga.

Üldinfo

Küsimus	Vastus
Kaitstava loodusobjekti nimi	Sandla hoiuala
KKR kood	KLO2000329
Asukoht (maakonnad)	Saare
Kaitse alla võtmise aeg (ala moodustamise aasta)	2007
Vöönd(id):	
loodusreservaatide arv	ei kohaldu
loodusreservaatide kogupindala	ei kohaldu
sihtkaitsevööndite arv	ei kohaldu
sihtkaitsevööndite kogupindala	ei kohaldu
piiranguvööndite arv	ei kohaldu
piiranguvööndite kogupindala	ei kohaldu
IUCN kategooria(d)	VI
Natura 2000 võrgustiku alad	Sandla loodusala
Kaitseala valitseja	Keskkonnaamet
Kogupindala (ha)	13,64
Maismaa pindala (ha)	13,64
Eraomandis oleva maa pindala (ha)	13,63
Kaitsekorralduskava nimi	Sandla hoiuala kaitsekorralduskava 2013-2022, Pärandniitude tegevuskava
Kaitsekorralduskava tegevuskava periood	2013-2022, 2021-2027
Tulemuslikkuse hindaja nimi	Andres Miller
Tulemuslikkuse hindamise aasta	2026
Tulemuslikkuse hindamise kuupäev (pp.kk.aaaa). Kui hindamistabelit on värskemate andmete põhjal täiendatud, lisada ka uuendamise kuupäev ja vastava küsimuse number.	05.03.2026
Eelmise hindamise aeg (pp.kk.aaaa), s.h METT hindamine	varem hindamata
Loodusobjekti esile tõstmist vääriv tähtsus või eripära piirkonna, Eesti või Euroopa kontekstis* (*täita asjakohasusel)	jääb Lääne-Eesti saarestiku biosfääri programmilale

Hindamistabel

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
üldine	üldine	Kas alal on (ajakohane) kava?	Jah, alapõhine kaitsekorralduskava, lisaks kohalduvad liigikaitsekava(d) ja/või elupaiga tegevuskava(d)	EELIS	Sandla hoiuala kaitsekorralduskava 2013-2022 ja Pärändniitude tegevuskava
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks olevate liikide esinemise/seisundi info oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Pole asjakohane (liigid ei ole kaitse-eesmärgiks)	RT	hoiualade määrus ei nimeta Sandla HA kaitseväärtusena liike
planeerimine	seisund	Kas kõikide ala kaitseväärtuseks (kaitse-eesmärgiks) olevate elupaikade seisund oli kaitsekorraldusperioodi alguses kindlaks tehtud?	Seisund oli määratud 50-90% väärtustest	KKK	kolmest tüübist oli 1999. ja 2002. a inventuuride käigus määratletud kaks, millede pindala hõlmas hoiualast 79%
planeerimine	seisund	Milline on elupaikade seisundiandmete usaldusväärsus ja kvaliteet?	Kesine - <50% seisundi hinnangutest põhineb ajakohastel kvantitatiivsetel andmetel (uuringud, seired, inventuurid, vaatlused)	KKK	KKK koostamise ajal (2012. a) oli pärandkoosluste inventuurist möödas 10 või rohkem aastat
planeerimine	seisund	Kas eelmisel kaitsekorraldusperioodil/selle kaitsekorraldusperioodi algul tuvastati andmelünki, mis takistasid lähteolukorra (kaitseväärtuste seisundi) kindlaks määramist?	Andmelüngad on põhjalikult kaardistatud ning andmelünkade täitmiseks vajalikud tegevused on selgelt välja toodud.	KKK	KKK ptk 1.5.3 on kirjas vajadus elupaigatüüpide uue inventuuri järgi, mis nähtigi ette (ptk 4.1.3) 2015. a
planeerimine	seisund	Kas tuvastatud andmelüngad on kaitsekorraldusperioodil täidetud?	Kõik tuvastatud andmelüngad on täidetud.	EELIS	lausaline koosluste inventuur 2013. a
planeerimine	survetegurid	Kas ala kõigi kaitseväärtuste osas on survetegurid (otsesed negatiivsed mõjutegurid) tuvastatud?	Survetegurid on kindlaks määratud pooltele või enamale (50% - <100%) kaitseväärtustest	KKK	KKK koostamise ajal puudus info kaitseväärtuse 6210 kohta ja seda seetõttu ei käsitletud
planeerimine	survetegurid	Kas survetegurite olulisus ja ulatus on kindlaks määratud?	Survetegurite ulatus ja olulisus on kindlaks määratud poolte või enama (50% - <100%) kaitseväärtuste ja survetegurite puhul	KKK	KKK koostamise ajal puudus info kaitseväärtuse 6210 kohta ja seda seetõttu ei käsitletud
planeerimine	survetegurid	Nimeta ala kõige olulisemad survetegurid?	rohumaade hülgamine; pärändniitude tegevuskava (NTK): sobimatud hooldusvõtted ja hoolduse ebapiisav kvaliteet; põllumajandus; ehitustegevus ja asustus; looduslikud protsessid	KKK; NTK; NTK; NTK; NTK	hoolduse katkemisel pärandkoosluse kinnikasvamine; pärändniitude tegevuskava (NTK): sobimatud hooldusvõtted ja hoolduse ebapiisav kvaliteet; pärändniitude kultuuristamine, metsastamine ja üles kündmine; ehitamine, arendustegevus ja kuivendamine; killustumine ja sidususe kadu
planeerimine	survetegurid	Kas arvesse on võetud ka väljastpoolt kaitseala tulenevaid survetegureid?	Kaitseala piiridest väljastpoolt tulenevaid survetegureid ei ole arvestatud või puudub vastav informatsioon	KKK	väliseid survetegureid ei ole käsitletud ega ka mainitud, et neid ei ole
planeerimine	eesmärgid	Kas ala elurikkusega seotud kaitseväärtustele on seatud kaitse-eesmärgid?	Ala-spetsiifilised kaitse-eesmärgid on seatud pooltele või enamale (50% - <100%) kaitseväärtustest	RT, KKK, EELIS	KKK seab eesmärgid tüüpidele 6280* ja 9070; määrus nimetab kaitseväärtusena (kaitse-eesmärgina) veel tüüpi 6210*; EELIS-es on lisaks veel tüüp 6510
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitseväärtuste kaitse-eesmärgid määratlevad elupaikade ja liikide soovitava seisundi?	Kaitse-eesmärkidega täpsustati elupaikade/liikide soovivat seisundit. Sihtväärtused on kas kvantifitseeritud või ajaliselt piiritletud. / Konkreetset eesmärgid on pooltel või enamal (50% - <100%) kaitseväärtustest.	KKK	eesmärk on vähemalt 10 ha poollooduslike koosluste (tüübid 6280* ja 9070) säilimine; koosluste soovitud seisundit pole täpsemalt määratletud
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärgid on seatud ka muudele kaitseväärtustele kui otseselt elurikkust puudutavatele kaitseväärtustele?	Ei ole asjakohane (alal puuduvad vastavad kaitseväärtused)	RT	kaitseväärtuseks on vaid 3 elupaigatüüpi
planeerimine	eesmärgid	Kas kaitse-eesmärke on seatud ka sellistele hüvedele/väärtustele, mis ei ole määрусega ala kaitseväärtuseks seatud?	Ei ole asjakohane (alal puuduvad vastavad kaitseväärtused)	MaRu, KKK	MaRu kaardid ei näita kultuuriväärtusi ja KKK ei maini samuti midagi sellist

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
planeerimine	meetmed	Kas kaitsealal on vaja aktiivseid kaitsekorralduslikke tegevusi (lisaks LKS alusel kohalduvale kaitsekorrale/piirangutele)?	Jah, täiendav sekkumine on vajalik	RT, KKK, EELIS	pärandkooslused vajavad hooldust (majandamist)
planeerimine	meetmed	Kas kõikide kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamiseks kavandati vajalikud meetmed/tegevused?	Kaitsekorralduslikud meetmed on seatud kõikidele asjakohastele kaitse-eesmärkidele. Kõik meetmed on SMART.	KKK	pärandkoosluste taastamine ja hooldamine
planeerimine	meetmed	Kas määratud meetmed näevad ette tegevusi väljaspool kaitseala piire?	Ei (teadaolevalt on vajadus tegevusteks väljaspool piire, kuid neid ei ole kavandatud)	RT, KKK, EELIS	hoiuala kagu- ja lõunaosas ulatuvad pärandkooslused hoiualast osaliselt väljaspoole
planeerimine	meetmed	Kas tegevused käsitlesid kõiki kaitsealal tuvastatud ja kaitseväärtusi mõjutavaid survetegureid?	Kõikidel peamistel surveteguritel on vastav meede.	KKK	PLK-de hooldamine ja taastamine
rakendamine	sisendid	Kas saab välja tuua muid puudujääke ala kaitsekorraldusega seotud teadmistes/alusinfos (peale seisundiandmete puudujääkide)?	Ei, kaitsekorraldusperioodil ei ole selgunud olulisi puudujääke teadmistes	EELIS	kogu hoiuala kooslused on 2013. a inventeeritud; peaaegu kogu hoiuala on hoolduses; andmete ajakohastamiseks tuleks kooslusi uuesti inventeerida
rakendamine	sisendid	Kas teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud annavad piisava teabe, et hinnata ellu viidud tegevuste edukust ja kaitse-eesmärkide saavutamist või nende suunas liikumist?	Seire võimaldab hinnata poolte või enama (50%-<100%) tegevuste tulemuslikkust/kaitse-eesmärkide saavutatust	EELIS, KKK	valdav osa hoiualast (13,64 ha) on hoolduses (12,55 ha) ja KKK miinimumeesmärk (10 ha) on täidetud
rakendamine	sisendid	Kui teostatud seire, inventuurid ja/või uuringud ei anna piisavat teavet, siis mida tuleb teha, et puudujääke lahendada?	uus koosluste inventuur	eksperdiarvamus	(hindaja arvamus)
rakendamine	sisendid	Kas seire-, inventuuride ja/või uuringute tulemusi kasutati ala kaitsekorralduse kohandamiseks?	Seiretulemusi on vähesel määral/üksikjuhtumitel kasutatud ala kaitse korralduse/meetmete kohandamiseks	EELIS, KKK	juba varem hoolduses olnud aladel määratleti 2013. a elupaigatüübid
rakendamine	protsess	Kas huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava planeerimise etapis?	Jah, huvirühmi kaasati, kuid osad asjakohased huvirühmad jäid kaasamata ja/või kaasamine toimus pigem informeerimise mitte konsulteerimise tasemel	KKK, KIRKE, EELIS, MaRu	kaasamiskoosolek toimus 18.09.2012. a Pihtla vallamajas (protokoll puudub KKK lisade hulgas); KKK koostas OÜ Consultare töörihm; KIRKE-s info kaasamise kohta puudub; EELIS-e järgi on valdav osa hoiualast hoolduses ja KKK miinimumeesmärk täidetud, seega on olulisemad huvirühmad kaasatud, erandiks vist RMK, sest hoiuala on MaRu külastustaristu rakenduse järgi tähistamata
rakendamine	protsess	Kas kaitseala väärtuste ja kaitsekorralduse valdkonnas pädevaid huvirühmasid kaasati kaitsekorralduse/tegevuskava rakendamisse?	Jah, huvirühmi kaasati, kuid mõned asjakohased huvirühmad jäid kaasamata ja/või kaasamine toimus pigem informeerimise mitte konsulteerimise tasemel	KKK, KIRKE, EELIS, MaRu	maaomanikud ja -hooldajad ilmselt kaasati, sest hoiuala on jätkuvalt valdavalt hoolduses; RMK jäi vist kaasamata, sest hoiuala piir on jätkuvalt tähistamata
rakendamine	protsess	Kas konsultatsioonide või tegevuste koordineerimise käigus tekkis teadaolevaid konflikte (vastasseise)?	Ei oska vastata	KKK, KIRKE	viiteid konfliktidele ei leidnud
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud pool-looduslike koosluste (niiduelupaikade) taastamistööde ellu viimise seis?	Vähem kui pool (<50%) planeeritud taastamistöödest on rakendatud	KKK, NTK, EELIS	KKK nägi taastamisi ette 1,3 ha; EELIS-e järgi on 1 ha jätkuvalt hooldusest väljas, sh NTK järgi u 0,7 ha kõrge taastamisväärtusega ala
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud märgaladega ja veekogudega (soolupaigad, jõed, järved) seotud taastamistööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	RT, KKK, MaRu	märjad kooslused ei ole kaitseväärtuseks; KKK ei käsitlenud märgalasid ega veekogusid; põhikaardi järgi on hoiuala lääneosa lõunaservas ja läänepiiril siiski kraav
väljundid	meetmed	Milline on koosluste hooldamistööde ellu viimise seis?	Kõik või enamik (≥90%) hooldust vajavate koosluste pindalast on hooldusesse võetud.	EELIS, KKK	92% (12,55 ha) hoiualast on hoolduses
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud liigikaitsetööde ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	RT, KKK	määrus ühtegi liiki kaitseväärtusena ei nimeta ja KKK liigikaitsetöid ette ei näe

Valdkond	Teema	Küsimus	Vastus	Vastamisel kasutatud andmeallikas	Selgitused, lisainfo/vastuse põhjendus
väljundid	meetmed	Milline on kavas määratud muude otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmete (hooldus-, taastamis- ja ohjamismeetmed jms) ellu viimise seis?	Ei ole asjakohane	KKK	selliseid muid meetmeid pole KKK-s kavandatud
väljundid	meetmed	Millised I ja II prioriteediga meetmed on tähtjaks rakendamata ja miks?	loodude taastamisest on 2/3 tegemata	KKK, EELIS	KKK nägi taastamisi ette 1,3 ha; EELIS-e järgi on 1 ha jätkuvalt hooldusest väljas, sh NTK järgi u 0,7 ha kõrge taastamisväärtusega ala
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga inventuurid, seire ja uuringud on ellu viidud?	Kõik või enamik (≥90%) planeeritud meetmetest on ellu viidud. Kõik meetme aspektid on täidetud ja rakendatud.	KKK, EELIS	ainus selline tegevus, elupaigatüüpide inventuur, oli kavandatud aastaks 2015, kuid viidi ellu juba 2013. a
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga ala valitsemisega seotud meetmed (kavad, kaitse-eeskirjad jms) on ellu viidud?	Ükski planeeritud meetmetest ei ole rakendatud	EELIS, RT, KIRKE	aastaks 2017 kavandatud KKK vahehindamine, 2021 kavandatud kaitsekorra muutmine ja 2022 kavandatud uue KKK koostamine on kõik tegemata
väljundid	meetmed	Kas I ja II prioriteediga rekreatsiooni ja keskkonnaharidusega seotud meetmed on ellu viidud?	Ükski planeeritud meetmetest ei ole rakendatud	KKK, MaRu	ainus selline tegevus, hoiuala piiri tähistamine 2 tähisega, oli kavandatud aastaks 2014, kuid on siiani ellu viimata
väljundid	meetmed	Kas hinnataval perioodil on lisaks ellu viidud sellised kaitse-eesmäärke toetavaid tegevusi, mis ei ole ette nähtud kavaga?	pärandniitude taastamisi on suures ulatuses tehtud juba varem hoolduses olnud niitudel	KeA	pärandniitude osakonna (PNO) info
väljundid	tulemused	Milline on nende liikide seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Pole asjakohane (liigid ei ole kaitse-eesmärgiks)	RT	liigid ei ole hoiuala kaitseväärtusena määruuses ära nimetatud
väljundid	tulemused	Milline on nende elupaikade seisund, mille kaitseks ala on määratud?	Kõigi või enamiku (≥90%) kaitseväärtuste seisund on paranenud või on jäänud samaks.	EELIS, KKK, eksperdiarvamus	viimastel aastatel on hoolduses 12,55 ha; KKK koostamise ajal oli hoolduses 11,6 ha; eeldatavasti on pärandkoosluste seisund paranenud (ulatuslikult on tehtud ka taastamisi) või vähemalt mitte halvenenud (hindaja arvamus)
väljundid	tulemused	Kui ≥90% elupaikade seisund on sama või paranenud, siis palun tooge välja peamised edutegurid?	maahoolitajate olemasolu ja nende huvi pärandniitude hooldamisega jätkata	eksperdiarvamus	(hindaja arvamus)
väljundid	tulemused	Kui asjakohane, siis milliste elupaikade seisund on halvenenud?	ühegi elupaiga seisund ei ole halvenenud	EELIS, KeA PNO	92% hoiualast on hoolduses; u poole hoiuala ulatuses on tehtud koosluste taastamistööd
väljundid	tulemused	Milline on ala kaitsekorralduse mõju ökosüsteemi teenustele?	Ökosüsteemi teenuste pakkumine on hea või paranenud	ELME	hea (7,89 palli 10-palli skaalal)
väljundid	tulemused	Millised on olnud muutused ala ökoloogilises sidususes?	Ökoloogiline sidusus on halb või vähenenud/halvenenud	ELME	vilets (15,72 palli 100-palli skaalal)
väljundid	tulemused	Kas on tuvastatud ala kaitsekorra rikkumisi?	Usaldusväärne ülevaade kaitsekorra toimivusest/rikkumistest puudub	OKAS	järelevalvet pole tehtud (selleks pole ka otsest vajadust, sest järelevalve toimub pärandniitude hooldamise ja selle kontrollimise käigus; hindaja arvamus)
väljundid	tulemused	Kas teie hinnangul on ala kaitsekord olnud sobiv ja piisavalt tõhus kaitse-eesmärkide saavutamise toetamiseks?	Ei, kuid kaitsekorra muutmine on juba töös	eksperdiarvamus	Saare maakonna hoiualade määruuse muutmisega on alustatud juba 10 a tagasi (hindaja teadmine)
väljundid	tulemused	Kas määruses nimetatud ala kaitseväärtused on asjakohased ja piisavad?	Ei, kuid kaitse-eeskirja/määruse muutmine on juba töös	eksperdiarvamus	Saare maakonna hoiualade määruuse muutmisega on alustatud juba 10 a tagasi (hindaja teadmine)
muu	muu	Muud tähelepanekud ja kommentaarid, mida soovite lisada	kaaluda hoiuala laiendamist ida- ja lõunasuunas pärandniitude ulatuses ning hoiuala liitmist mõne lähedal asuva kaitstava alaga (Laidevahe LKA, Nässuma HA)	eksperdiarvamus	hoiualaga piirnevad pärandniidud moodustavad hoiuala pärandniitudega terviku; pisiobjektide liitmine piirkonna teiste kaitstavate objektidega vähendab halduskoormust ja võimaldab piirkonna looduskaitset terviklikumalt korraldada

Skoor

	Max skoor	Hindamise skoor	Tulemus (%)
Koondskoor	87	51	58,6%
Üldine	3	3	100,0%
Seisund (planeerimine)	12	8	66,7%
Survetegurid (planeerimine)	9	4	44,4%
Eesmärgid (planeerimine)	6	4	66,7%
Meetmed (planeerimine)	9	6	66,7%
Sisendid (rakendamine)	9	6	66,7%
Protsess (rakendamine)	6	2	33,3%
Meetmed (väljundid)	15	7	46,7%
Tulemused (väljundid)	18	11	61,1%

Üldine	3	3	100,0%
Planeerimine	36	22	61,1%
Rakendamine	15	8	53,3%
Väljundid	33	18	54,5%

Mõisted ja lühendid

Mõiste	Selgitus
Kaitseväärtus	Ala kaitse alla võtmise määrukses/kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk).
Kaitse-eesmärk	Kaitseväärtuse soovitud seisund.
Kava	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduse aluseks olev tegevuskava: kaitsekorralduskava, liigi kaitse tegevuskava, elupaiga tegevuskava.
KKK	Kaitstava loodusobjekti kaitsekorralduskava.
Kaitsekorraldusperiood	Esmakordsel hindamisel ja ajakohase (s.t kava sisu on olnud üldjoontes jätkuvalt asjakohane) kava olemasolul on hinnatava kaitsekorraldusperioodi alguseks kava algus/koostamise aeg ja perioodi lõpuks hindamise aeg. Kava puudumisel ja/või korduval hindamisel saab kaitsekorraldusperioodiks arvestada hindamistsükli pikkust/eelmise hindamise läbi viimise aega (vastavalt hindamise korraldusele 10 või 12 aastat).
Survetegur	Kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist negatiivselt mõjutav tegur (nt reostuskoormus, häiringud, maaparanduse mõju, intensiivne maakasutus, võõrliikide surve jm)
Kaitsekorralduslikud meetmed	Tegevused, mida tuleb rakendada kaitse-eesmärkide saavutamiseks, sh eesmärkide saavutamist ohustavate mõjutegurite ohjamine. Kaitsekorralduslike meetmete hulka kuulub elupaikade kaitsmine, säilitamine, loomine, taastamine, majandamine. Käesoleva hindamise kontekstis on eristatud: - looduskaitsealadest ja/või ala kaitse-eeskirjast tulenev kaitsekord (õigusaktidega kehtestatud piirangud); - kaitseala n-ö aktiivne majandamine ehk täiendavate tegevuste planeerimine läbi tegevuskavade, tööplaanide, toetusprogrammide (nt elupaikade taastamine ja hooldamine, külastustaristu rajamine). N-ö aktiivsete meetmete puhul on omakorda eristatud: - looduskaitsemeetmed/otseselt kaitseväärtustele suunatud meetmed ehk tegevused, mille rakendamisel võib oodata otseselt kasu liikide või elupaikade seisundile (nt elupaiga taastamine, elupaiga hooldamine, võõrliigi tõrje). - toetavad meetmed ehk tegevused, mille kasu kaitseväärtustele on kaudne (nt seire seisundi tuvastamiseks, kava koostamine ja tulemuslikkuse hindamine tegevuste planeerimiseks, haridusprogrammid teadlikkuse tõstmiseks, kaitseala tähistamine piirangute rakendamiseks jm)
SMART	Mõistet SMART (specific, measurable, achievable, relevant, time-bound) kasutatakse siinkohal kaitse-eesmärkide ja meetmete kontekstis. "SMART" mudelile vastav eesmärk või meede on konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja ajaliselt määratletud.
Väljund (rakendatud tegevus)	Väljunditeks on ellu viidud tegevused ja nende mõõdetavad näitajad: nt taastatud või hooldatud alade pindala, rajatud külastustaristu pikkus, kontrollkäikude arv vms.
Tulemus (saavutatud seisund)	Tulemus on ellu viidud tegevuste abil saavutatud olukord, mis võib olla kirjeldatud läbi liikide ja elupaikade seisundi.
PAME hindamine	PAME (Protected Area Management Effectiveness) on IUCNi WCPA raamistikul põhinev lähenemine, millega hinnatakse kaitsealade valitsemise tulemuslikkust läbi aspekti kaudu — kontekst, planeerimine, sisendid, protsessid, väljundid ja tulemused. PAME hindamine näitab, kui hästi ala juhtimine aitab saavutada seatud looduskaitse eesmärke.

Survetegurite kategooriad	Selgitus
põllumajandus	(intensiivne) maaharimine, karjatamine, taimekaitsevahendite ja väetiste kasutamine jm
rohumaade hülgamine	niitmise või karjatamise lõppemine
põllumajandusmaade kuivendamine	põllumajandusmaade maaparandusüsteemid
metsandus	raied, raadamine, metsastamine jm
metsamaade kuivendamine	metsamaade maaparandusüsteemid
kaevandamine	kaevandamine, s.h turbakaevandused
energia tootmine (sh infrastruktuur)	hüdroenergia, tuulepargid, päikesepargid, elektriliinid jm
transport	teed, raudteed, sadamad, maismaa- ja veeliiklus jm
ehitustegevus ja asustus	asustuse laienemine, ehitustegevus, puhketegevused, reostus asustusest, äri- ja tootmistegevusest jm
elusorganismide kasutus	vesiviljelus, kalastamine, jahipidamine, toidu ja muu materjali kogumine loodusest, liikide või elupaikade kahjustamine jm
militaartegevused ja muud inimsekkumised	militaarialad, tarastamine, vandalism
võõr- ja problemaatilised liigid	võõrliigid, probleemsed kodumaised liigid jm
segaallikatest põhjustatud reostus	heited vette, heited pinnasesse, heited õhku, müra, valgusreostus jm
inimtekkelised veerežiimi muutused	maaparandus, veekogude hüdroloogia muutmine, veevõtt jm
looduslikud protsessid	erosioon, eutrofeerumine, koosluste looduslik areng, kisklus, kobraste tegevus, haigused ja parasiidid jm
loodusõnnetused	torm, põleng, maalihe, üleujutus jm
kliimamuutused	põuad, üleujutused, veerežiimi muutused, liikide levikuareaali muutumine jm kliimamuutuste mõjul
muu	

Loodusdirektiivi aruande hinnangud	Selgitus
soodne	favourable = FV
ebapiisav	unfavourable-inadequate= U1
halb	unfavourable-bad = U2
teadmata	unknown=XX